

centralization of material flows: theory and methodology of logistics distribution centers]. Donetsk, 2007.

Krykavskiy, Ie. V. *Lohistychnye upravlinnia* [Logistics management]. Lviv: Vyd-vo NU «Lvivska politekhnika», 2006.

Kheyvud, Dzh. B. *Autsorsing: v poiskakh konkurentnykh preimushchestv* [Outsourcing: in search of competitive advantage]. Moscow: Viliams, 2004.

Kostyrko, R. O. *Finansovyy analiz* [Financial analysis]. Kharkiv: Faktor, 2007.

Laryna, R. R., and Riazanov, A. V. "Efektyvnist funktsionuvannia mikrolohistychnykh system: pidkhody ta problemy" [Effectiveness of micrologistical systems: approaches and challenges]. *Visnyk DonDUU*, no. 1 (35) (2006): 120-126.

Perebiinis, V. I., Boldyrieva, L. M., and Perebiinis, O. V. *Transportnyi menedzhment i transportnyi marketynh vyrobnycho-komertsii noi diialnosti* [Transport Management and Marketing transport of industrial and commercial activities]. Poltava: RVV PUSKU, 2009.

Sheremet, A. D. *Teoriia ekonomicheskogo analiza* [Theory of Economic Analysis]. Moscow: INFRA-M, 2011.

УДК 657.63:336.717.16

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

© 2014 ГЛЄБОВА Н. В.

УДК 657.63:336.717.16

Глєбова Н. В. Формування інформаційного забезпечення валютних операцій банку в системі обліку та аудиту

Метою написання статті є розкриття важливих аспектів формування технології обліку та аудиту операцій банку з іноземною валютою, розробка дієвих практичних рішень щодо підвищення ефективності облікових процедур задля якісного прийняття управлінських рішень та мінімізації банківських ризиків. Об'єктом дослідження є облікова робота банків у сфері валютних операцій. Предметом дослідження виступає методика та організація бухгалтерського обліку валютних операцій. У статті розглянуто методи відображення у фінансовій звітності операцій з іноземною валютою, нормативно-правові документи, що регламентують здійснення валютних операцій, розкрито особливості їх відображення в обліку, основні напрямки аудиту валютних операцій. Визначено чинники, що визначають проблеми і передумови організації процесу внутрішньо-банківського аудиту операцій з іноземною валютою: організаційні, інформаційні та методичні. Узагальнено теоретичні та практичні аспекти формування системи обліку й аудиту банківських операцій в іноземній валюті. Визначено оцінку діючої методики обліку та аудиту операцій в іноземній валюті та розроблено практичні рекомендації щодо її вдосконалення.

Ключові слова: валюта, валютна система, операції в іноземній валюті, валютний курс, валютна позиція, облікова політика, аудит валютних операцій.

Табл.: 1. **Бібл.:** 24.

Глєбова Наталія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра бухгалтерського обліку, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: glebova19@yandex.ua

УДК 657.63:336.717.16

Глєбова Н. В. Формирование информационного обеспечения валютных операций банка в системе учета и аудита

Целью написания статьи является раскрытие важных аспектов формирования технологии учета и аудита операций банка с иностранной валютой, разработка действенных практических решений по повышению эффективности учетных процедур для качественного принятия управленческих решений и минимизации банковских рисков. Объектом исследования является учетная работа банков в сфере валютных операций. Предметом исследования выступает методика и организация бухгалтерского учета валютных операций. В статье рассмотрены методы отражения в финансовой отчетности операций с иностранной валютой, нормативно-правовые документы, регламентирующие осуществление валютных операций, раскрыты особенности их отражения в учете, основные направления аудита валютных операций. Обозначены факторы, которые определяют проблемы и предпосылки организации процесса внутрибанковского аудита операций с иностранной валютой: организационные, информационные и методические. Обобщены теоретические и практические аспекты формирования системы учета и аудита банковских операций в иностранной валюте. Определена оценка действующей методики учета операций в иностранной валюте и разработаны практические рекомендации по ее усовершенствованию.

Ключевые слова: валюта, валютная система, операции в иностранной валюте, валютная позиция, учетная политика, аудит валютных операций.

Табл.: 1. **Библ.:** 24.

Глєбова Наталія Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра бухгалтерского учета, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: glebova19@yandex.ua

UDC 657.63:336.717.16

Gliebova N. V. Formation of Information Support for the Bank's Foreign Currency Transactions in the System of Accounting and Auditing

The article is written with the aim to disclose important aspects of formation the technology of accounting and auditing for the bank's foreign currency transactions, to elaborate viable practical solutions to improve the efficiency of the accounting procedures for competent managerial decision-making and to help in minimizing the bank risks. The object of the study is the accounting work of banks in regard to foreign currency transactions. The subject of the study is methodology and organization of accounting of currency transactions. The article explores the methods for accounting treatment of foreign currency transactions, regulatory documents regulating the currency exchange transactions, discloses the peculiarities of their accounting treatment, guidelines for auditing of currency transactions. The factors, that define the contents and conditions of organizing the process of internal audit of foreign currency transactions have been identified as: organizational, informational and methodical. The theoretical and practical aspects of formation of system for accounting and auditing of bank transactions with foreign currency have been summarized. The estimation of the currently applied methods for accounting of foreign currency transactions has been made and practical recommendations for its improvement have been elaborated.

Key words: currency, currency system, foreign currency transactions, currency position, account policy, auditing of foreign exchange transactions.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 24.

Gliebova Natalia V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Accounting, Kharkiv National Economic University named after S. Kuznets (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: glebova19@yandex.ua

Під час інтеграції української банківської системи в міжнародний фінансовий простір виникає гостра необхідність дослідження діяльності банків у сфері валютних операцій. Важливим елементом валютної системи, що пов'язує національну економіку України із зовнішнім світом, є валютний курс, що опосередковує обмін товарами, послугами та стимулює рух капіталів і кредитів, впливає на виробництво та науково-технічну співпрацю між країнами, міграцію робочої сили, туризму та інші форми міжнародних економічних відносин. У зв'язку з цим ефективність діяльності банків на валютних ринках має безпосередній вплив на фінансові результати його клієнтів.

На сьогоднішній день вітчизняні банки активно використовують іноземну валюту в своїй основній діяльності, формуючи різні за обсягами портфелі активів і зобов'язань в іноземній валюті. Валютні операції є одним із найскладніших і найризикованіших видів банківського бізнесу, які можуть бути як джерелом значних прибутків, так і збитків. Це зумовлює необхідність вдосконалення їх регулювання, а також підвищення ролі бухгалтерського обліку та аудиту в процесі управління валютними операціями банків як основного джерела інформаційного забезпечення при прийнятті управлінських рішень.

Питанням організації та ведення бухгалтерського обліку в банках у своїх працях приділяли увагу такі зарубіжні та вітчизняні фахівці, як В. Палій, Дж. Робертсон, Я. Соколов, Н. Фадейкіна А. М. Кузьмінський, В. В. Сопко, О. В. Васюренко, А. М. Кіндрацька, В. Б. Кириленко, Я. Д. Крупка, М. В. Кужельний, Б. М. Литвин, В. Г. Лінник, В. М. Пархоменко, А. П. Петрашко, М. І. Савлук, Р. І. Тиркало, Б. Ф. Усач, В. Г. Швец, та багато ін. Переважна більшість робіт вітчизняних економістів зорієнтована на виявлення загальних тенденцій розвитку валютного ринку та діяльності його суб'єктів. Значно менше уваги приділяється аналізу проблем, з якими стикаються банки в процесі діяльності на валютному ринку, розгляду та вдосконаленню їх обліково-аналітичних процедур.

Національним банком України розроблено Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банківських установах України [1]. Але у зв'язку з введенням міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) у банківській системі України питання вдосконалення організації бухгалтерського обліку набувають особливості актуальності. Насамперед, це питання, пов'язані зі складними обліковою політикою банку, розробкою Положення про організацію обліку в банку, описом облікових процедур, внутрішньобанківським контролем за валютними операціями.

Метою статті є розкриття важливих аспектів формування технології обліку та аудиту операцій банку з іноземною валютою, розробка дієвих практичних рішень щодо підвищення ефективності облікових процедур задля якісного прийняття управлінських рішень та мінімізації банківських ризиків.

Об'єктом дослідження є облікова робота банків у сфері валютних операцій. Предметом дослідження виступає методика та організація бухгалтерського обліку валютних операцій.

Одним із напрямів банківського бізнесу є його діяльність на валютному ринку, представлена як операціями клієнтів, так і власними операціями банків.

В Україні проведення валютних операцій регулюється Декретом Кабінету Міністрів «Про валютне регулювання і валютний контроль» [2]. У ньому визначено принципи

здійснення юридичними і фізичними особами валютних операцій.

У методиках обліку операцій в іноземній валюті враховано всі основні принципи та методологічні підходи, запроваджені у вітчизняну банківську практику в процесі реформування системи бухгалтерського обліку та звітності [3 – 10].

Слід відзначити, що операція розглядається як валютна за умови, що в розрахунках застосовується валюта, відмінна від гривні. Якщо до операції залучено лише одну валюту, то це казначейська операція в іноземній валюті. Якщо ж дві різні валюти – операція обміну.

У міжнародній практиці досі не існує єдиної універсальної схеми обліку валютних операцій, і зарубіжні країни у своїх національних системах бухгалтерського обліку використовують різні методи відображення у фінансовій звітності операцій з іноземною валютою [11].

Можна виділити найпоширеніші з них:

- ✦ *метод обліку за курсом на дату закриття (Closing Rate Method)*, відповідно до якого всі операції з іноземною валютою відображаються в обліку за курсом на дату балансу;
- ✦ *метод обополтно-необополтно оцінки (Current/Non-current method)*, відповідно до якого поточні активи та пасиви переоцінюються за курсом на дату балансу, а довгострокові – відображаються за історичною вартістю;
- ✦ *монетарно-немонетарний метод (Monetary/Non-monetary Method)* – розподіл статей балансу на монетарні та немонетарні за грошовою ознакою;
- ✦ *темпоральний метод (Temporal Method)* полягає в оцінці активів та пасивів за поточними (майбутніми) цінами за курсом на дату звітності, а статті, що виражені за історичною вартістю, – відповідно за курсом на дату відображення в обліку.

Вибір методу обліку валютних операцій здійснюється країною самостійно, залежно від історичного розвитку, традицій, рівня розвитку науки й економіки та умов господарювання. Так, наприклад, у країнах з високим рівнем інфляції практикується оцінювання валютних коштів за поточним курсом.

В Україні методологічні засади відображення в обліковій системі банків валютних операцій та доходів і витрат, пов'язаних з їх проведенням регламентується нормативно – правовими актами НБУ, Міжнародними стандартами фінансової звітності та бухгалтерського обліку, основні з яких розглянуто в *табл. 1*.

В Україні діє Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» [6], який визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземних валютах та відображення показників статей фінансової звітності господарських одиниць за межами України в грошовій одиниці України. В основу обліку валютних операцій в Україні покладено монетарно-немонетарний метод.

Механізм обліку валютних операцій засновано на Плані рахунків бухгалтерського обліку банків України [20], а саме: на одній із його особливостей – мультивалютності. Тобто, виникнення вимог (активу) або зобов'язань (пасиву) в іноземній валюті відобразатиметься на тих самих рахунках, що й гривневого активу чи зобов'язання. Водночас банки можуть проводити розрахунки в багатьох валютах

Регламентация нормативно-правовими документами здійснення валютних операцій

№ п/п	Нормативно-правовий документ	Регламентация валютних операцій
1	2	3
Національна нормативно-правова база		
1	Інструкція з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах в банках України, затверджена Постановою Правління НБУ від 17.11.2004 р. № 555 (зі змінами і доповненнями) [7]	Визначає методологічні засади відображення в бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземній валюті та банківських металах, що здійснюють банки України (на дату операції, з купівлі-продажу для власних потреб на дату розрахунку, за дорученням клієнтів, на міжнародному ринку, здійснення переоцінки активів і зобов'язань)
2	Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з готівковими коштами та банківськими металами в банках України, затверджена Постановою Правління НБУ від 20.10.2004 р. № 495 [8]	Визначає порядок відображення в обліку інформації про операції з готівковими коштами в національній та іноземній валютах під час здійснення касових операцій
3	Правила бухгалтерського обліку банками України операцій з чеками в іноземній валюті, затверджені Постановою Правління НБУ від 03.12.2001 № 493	Визначають порядок відображення в бухгалтерському обліку операцій з іменними та дорожніми чеками в іноземній валюті, що емітовані нерезидентами та пред'явлені до сплати фізичними та юридичними особами на території України
4	Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України, затвердженою Постановою Правління НБУ № 253 від 20.06.2012 р. (зі змінами і доповненнями) [9]	Визначення терміна «зобов'язання з кредитування»; розкриття порядку відображення в бухгалтерському обліку кредитних операцій в національній та іноземній валюті (надання, забезпечення, погашення заборгованості, отримання кредитів банком); охоплення аспектів щодо відображення в обліку простроченої, сумнівної та безнадійної заборгованості за кредитними операціями; визначаються особливості обліку кредитів за окремими видами (овердрафт, РЕПО, факторинг та інших)
5	Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України, затверджені Постановою Правління НБУ від 18.06.2003 р. № 255 (зі змінами і доповненнями) [10]	Розкриття видів доходів у результаті використання активів банку іншими сторонами; методи визначення процентних доходів за фінансовим активом і порядок відображення їх в обліку
6	Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними (депозитними) операціями комерційних банків, затверджене Постановою Правління НБУ № 487 від 28.12.2011 р. [12]	Визначення терміна «кредитні операції» і критеріїв класифікації кредитних операцій; встановлення порядку формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків у національній та іноземній валюті; критерії оцінки рівня кредитних ризиків
7	Правила бухгалтерського обліку операцій з використанням платіжних карток у банках України, затверджені Постановою Правління НБУ від 08.04.2005 р. № 123 (зі змінами) [13]	Визначають порядок відображення в бухгалтерському обліку банками України операцій з використанням платіжних карток внутрішньодержавних та міжнародних платіжних систем
МСБО та МСФЗ		
8	МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» [14]	Встановлені вимоги до установ щодо представлення в їх фінансовій звітності інформації про фінансові активи і наскільки істотним є вплив цих активів на фінансовий стан та результати діяльності; характер та розмір ризиків, пов'язаних з фінансовими активами
9	МСБО 1 «Подання фінансових звітів» [15]	Передбачає фундаментальні судження загального характеру: правдиве подання і відповідність МСБО, облікова політика, безперервність діяльності, послідовність подання інформації, ведення обліку на накопичувальній основі, суттєвість та об'єднання, згортання. Вимоги щодо мінімального обсягу інформації, яка повинна включатися до фінансової звітності (назва, резидентність, дата складання звіту, період, що охоплюється цим звітом, стислий опис характеру діяльності, юридична форма суб'єкта і валюта звітності)
10	МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» [16]	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземних валютах і відображення показників статей фінансової звітності господарських одиниць за межами України в грошовій одиниці України

1	2	3
11	МСБО 18 «Дохід» [17]	Визначений порядок обліку виручки, що виникає від певних видів операцій і подій (у тому числі процентних доходів, які визначаються за методом ефективної ставки процента)
12	МСБО 30 «Розкриття інформації у фінансових звітах банків і подібних фінансових установ» [6]	Регулюється специфічна банківська фінансова звітність, визначаються конкретні формати основних форм фінансової звітності – балансу і звіту про прибутки та збитки
13	МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» [18]	Наводиться визначення фінансових активів, до яких згідно з класифікацією МСФЗ відносяться надані банками кредити, депозити; відображення процедури взаємозаліку фінансового активу і фінансового зобов'язання; доповнення принципів визнання та оцінювання фінансових активів і принципів розкриття інформації про них
14	МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [6]	Визначено вимоги до первісної оцінки і відображення в бухгалтерському обліку за справедливою вартістю наданих (отриманих) кредитів (депозитів). Банк визнає в бухгалтерському обліку прибуток або збиток на суму різниці між справедливою вартістю фінансового активу (зобов'язання) та вартістю договору в кореспонденції з рахунками дисконту (премії), якщо під час первісного визнання він визначає вартість фінансового активу або фінансового зобов'язання за процентною ставкою, вищою (нижчою), ніж ринкова
15	МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [19]	Наводиться перелік принципів, за допомогою яких проводиться визнання та оцінка фінансових активів; зазначається, за якою вартістю слід визнавати та оцінювати їх; наводяться основні аспекти процедури покупки або продажу фінансового активу; розкриваються методи визначення процентних доходів

іноземних держав. Валюта розрахунків є параметром аналітичного обліку.

Балансова вартість іноземної валюти визначається як вартість іноземної валюти в грошовій одиниці України, за якою вона відображена в балансі. Усі статті балансу, за якими відображаються операції в іноземній валюті та валютні цінності, поділяються на монетарні та немонетарні.

Операції з іноземною валютою за балансовими рахунками відображаються за:

а) офіційним валютним курсом на дату валютування відображається іноземна валюта в подвійній оцінці – за номіналом і в гривневому еквіваленті (доходи та витрати, що нараховані, отримані або сплачені в іноземній валюті; усі зарахування та списання з кореспондентського рахунка, у тому числі внесок в іноземній валюті до статутного капіталу, куплена-продана іноземна валюта тощо);

б) за ринковим курсом гривні в разі купівлі-продажу іноземної валюти за гривні;

в) за офіційним валютним курсом гривні на дату нарахування, отримання і сплати доходів та витрат в іноземній валюті. У разі здійснення виправних проведення за рахунками доходів і витрат сума в гривнях за проведенням «сторно» має дорівнювати сумі в гривнях за помилковим проведенням;

г) за офіційним валютним курсом на дату укладення установчого договору в разі внеску в іноземній валюті до статутного капіталу гривні.

Різниця, що виникає при оцінці внеску за офіційним валютним курсом на дату внесення коштів в іноземній валюті та оцінці внеску за офіційним валютним курсом на дату укладення установчого договору у процесі формування статутного капіталу з участю іноземних інвесторів (а в разі його збільшення – на дату прийняття рішення), відо-

бражається за рахунком 6204 АП «Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами»;

г) за офіційним валютним курсом на дату сплати авансу (попередньої оплати) гривні відображаються в разі придбання за іноземну валюту немонетарних активів (запасів, основних засобів, нематеріальних активів тощо) та отримання робіт і послуг.

Зв'язок між операціями в іноземній валюті та національній забезпечується використанням технічних рахунків: 3800 «Позиція банку щодо іноземної валюти та банківських металів» та 3801 «Еквівалент позиції банку щодо іноземної валюти та банківських металів».

Формування фінансової звітності здійснюється без урахування залишків за технічними рахунками 3800, 3801. У кореспонденції з технічними рахунками відображаються операції банку, що впливають на розмір валютної позиції банку.

Згідно зі світовими стандартами [11] система організації бухгалтерського обліку в банку має складатися з трьох рівнів:

- ✦ *найвищий рівень* (загальні принципи обліку) – Положення про облікову політику;
- ✦ *середній рівень* (загальні принципи організації обліку) – Положення про організацію бухгалтерського обліку;
- ✦ *нижчий рівень* – операційні облікові процедури.

Облікова політика банку визначає та встановлює для підпорядкованих йому установ банку єдині методичні підходи до побудови та організації бухгалтерського обліку й звітності, єдине тлумачення та розуміння стратегічних напрямків розвитку бухгалтерської справи в системі банку. Основою облікової політики є чинне за-

конодавство України, нормативні документи НБУ, План рахунків бухгалтерського обліку банків України, внутрішні інструкції, положення банку, а також міжнародні стандарти бухгалтерського обліку [1, 4, 5, 6, 15 – 21].

Банк висвітлює обрану облікову політику, описуючи принципи оцінки статей звітності та методів обліку окремих статей звітності. Положення про облікову політику банку затверджується рішенням Правління банку до початку нового календарного року. Вони є обов'язковими для виконання в поточному році для усіх філій банку.

На сьогоднішній день у банках України застосовується перспективний підхід до змін в обліковій політиці. Це означає, що нова облікова політика поширюється на події та операції, які відбуваються після дати її зміни, але не робиться ніяких коригувань щодо попередніх періодів. У випадку, якщо після зміни облікової політики банку відбулись істотні зміни у фінансових даних, то у фінансових звітах потрібно розкрити: причини змін; суму коригування (чистий прибуток або збитки за поточний період), що включається у кожному періоді, для якого подається початкова інформація, і суму коригування щодо періодів (що їм передували), включених до фінансових звітів. Стосовно середнього рівня системи організації обліку, то мають бути визначені й чітко прописані основні елементи організації обліку в банку.

У деяких банках питання організації обліку знаходять відображення в обліковій політиці. Банки повинні розробляти положення про організацію обліку, де необхідно, у першу чергу, визначати загальні та організаційні питання: види обліку та їхній взаємозв'язок; відповідальність за організацію та функції служби бухгалтерського обліку; структура бухгалтерської служби.

Потім необхідно визначити такі основні питання організації обліку, як: банківські документи; реєстри синтетичного та аналітичного обліку; порядок формування та зберігання банківських документів; внутрішній план рахунків; порядок внутрішньобанківських розрахунків; особливості ведення бухгалтерського обліку філіями банку.

Важливе місце в положенні повинно приділятися питанням внутрішньобанківського контролю. Необхідно визначити функції первинного, подальшого та адміністративного контролю, розробляти та наводити порядок проведення інвентаризації активів та зобов'язань, основних організаційних питань складання фінансової звітності, використання коригуючих проводок [22].

Невід'ємною частиною положення є наказ про організацію бухгалтерського обліку в банківській установі [5]. Таким чином, банки на сьогоднішній день вже мають основу для розвитку системи бухгалтерського обліку. Але залишилася дуже велика та важлива частина роботи, яка має бути виконана – *розробка операційних облікових процедур*.

Сьогодні функції деяких із цих документів виконують інструкції НБУ, але вони: по-перше, не завжди достатньо деталізовані, по друге, не містять подробиць щодо деяких операційних процедур, які описані в загальному вигляді в Положенні про організацію бухгалтерського обліку.

Банки України, володіючи валютною ліцензією, що видається НБУ, мають право на здійснення досить широкого спектра операцій. Насамперед ідеться про угоди щодо купівлі-продажу фіксованої суми однієї валюти за іншу. Таку потребу мають, як правило, клієнти банку – учасники міжнародних економічних відносин. Проте банки можуть

за власною ініціативою виконувати торговельні операції, маючи на меті отримати прибуток від торгівлі валютою. Значними за обсягом є виконувани банками валютні операції неторговельного характеру.

За цих умов великого значення набуває правильна організація й постановка бухгалтерського обліку валютних операцій, які відображаються за рахунками, що функціонують у мультивалютному режимі записів за ними.

Валюта розрахунків є параметром аналітичного обліку. Не впливають на розмір відкритої валютної позиції операції в іноземній валюті, які здійснюються в одній і тій самій валюті.

Для відображення операцій купівлі-продажу безготівкової валюти застосовуються два методи визначення гривневого еквівалента валютної позиції.

1) за операціями з купівлі-продажу валюти за гривні;
2) за операціями банку з придбання однієї іноземної валюти за іншу (при цьому використовуються субрахунки).

З метою підрахунків касових прибутків і збитків усі залишки в іноземній валюті мають оцінюватися на кінець дня за офіційним курсом НБУ, виконуючи обов'язкове правило: гривневі еквіваленти залишків за рахунками 3800 (за кодами валют) мають дорівнювати залишкам за відповідними аналітичними рахунками до рахунку 3801. Результати за проведеними операціями з іноземною валютою обліковуються за рахунком 6204.

Для переказування грошей в будь-якій валюті, відмінній від місцевої, банк має відкрити рахунок в одному або кількох банках країни, в яких валюта розрахунку є місцевою валютою. Для відображення операцій купівлі-продажу безготівкової валюти за дорученням клієнтів банк використовує транзитні рахунки: 2900 «Кредиторська заборгованість за операціями з купівлі-продажу іноземної валюти та дорогоцінних металів для клієнтів» і 2800 «Дебіторська заборгованість за операціями з купівлі іноземної валюти та дорогоцінних металів для клієнтів».

Проведення за балансовими рахунками здійснюються на дату валютування, дата розрахунку та дата валютування можуть збігатися. Різниця між датою розрахунку та датою валютування виникає під час передоплати або відстрочення платежу. Якщо дата розрахунку та дата валютування не збігаються, то використовуються такі рахунки: 2800 (А), 2900 (П), 3540 (А) «Дебіторська заборгованість з придбання та продажу ін. валюти та банківських металів за рахунок банку», 3640 (П) «Кредиторська заборгованість з придбання іноземної валюти та банківських металів за рахунок банку».

Оскільки метою здійснення операцій торгівлі іноземною валютою (крім тих фінансових інструментів, що використовуються з метою хеджування) є отримання прибутку як різниці між вартістю придбання іноземної валюти й вартістю її продажу, такий прибуток становить реалізований фінансовий результат і розраховується за одним із методів:

а) *перший прийшов, перший пішов* (FIFO). Для визначення доходів банку від купівлі-продажу іноземної валюти сума реалізованої валюти множить на різницю між курсом продажу та курсами, за якими були придбані перші суми іноземних валют;
б) *метод середньозваженої*. Для визначення доходів банку від купівлі-продажу іноземної валюти сума реалізованої валюти множить на різницю між курсом продажу та середньозваженим курсом, за яким вона була придбана.

Вибір методу розрахунку реалізованого фінансового результату залежить від обсягів операцій, тенденцій на валютному ринку, попиту на іноземну валюту у певний період і коливань курсу іноземної валюти.

З метою прийняття управлінських рішень та для вдосконалення облікової політики банку необхідно постійно здійснювати внутрішньобанківський контроль та аудит.

Можна виділити такі основні напрямками аудиту валютних операцій:

- ✦ оцінювання діяльності банку на валютному ринку, його конкурентоспроможності;
- ✦ визначення рівня ефективності залучення та використання ресурсів в іноземній валюті та дотримання нормативів НБУ у сфері валютних операцій;
- ✦ дотримання правил купівлі-продажу іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України та міжнародних валютних ринках;
- ✦ дотримання правил відкриття та обслуговування поточних депозитних рахунків фізичних осіб, суб'єктів господарювання та порядку функціонування кореспондентських рахунків банків-резидентів і нерезидентів в іноземній валюті та кореспондентських рахунків банків-нерезидентів у валюті України;
- ✦ виконання функцій агента валютного контролю;
- ✦ дотримання правил здійснення валютно-обмінних операцій через каси та пункти обміну іноземної валюти та встановленого порядку формування звітності;
- ✦ дотримання встановлених вимог щодо декларування валютних цінностей, які належать банку та перебувають за межами України, і вимог валютного законодавства під час проведення власних валютних операцій банку.

Аналіз стану системи внутрішнього контролю банків України та її основного елемента – внутрішнього аудиту підтверджує основну гіпотезу, яка полягає в тому, що відсутність принципово нового підходу до організації та методичного забезпечення системи внутрішньобанківського контролю, як однієї з основних управлінських функцій, негативно впливає на загальний рівень управління фінансово-господарською діяльністю кредитної установи і на ефективність управління системними ризиками при здійсненні операцій з іноземною валютою.

На основі комплексного обстеження системи внутрішнього аудиту та аналізу її елементів доцільно навести пропозиції та рекомендації організаційного, інформаційного та методичного функціонування внутрішньобанківського аудиту як необхідної умови для зниження ризиків по операціях банку з іноземною валютою.

На цей час в Україні існує невідповідність законодавчого регулювання діяльності внутрішнього аудиту [23, 24]. З огляду на це, а також спираючись на системний підхід до аудиту банківської діяльності, можна запропонувати концепцію внутрішньобанківського аудиту як засобу попередження і мінімізації банківських ризиків і забезпечення його фінансової стабільності.

Внутрішній аудит у системі управління банком визначимо так:

1. *Мета* – незалежна оцінка і вдосконалення системи внутрішнього контролю банку.

2. *Основні завдання*: оцінка адекватності та ефективності систем внутрішнього контролю; проведення ідентифікації та ефективності процедур управління ризиками і методик оцінки ризиків; оцінка і контроль правильності та законності відображення в обліку і звітності банківських операцій; перевірка виконання встановлених стандартів; проведення спеціальних розслідувань; надання звітів Правлінню банку, Аудиторському комітету, Спостережній Раді, НБУ.

3. *Організаційні рівні* – постійна служба внутрішнього аудиту зі штатним персоналом.

4. *Об'єкти* – процеси, що підривають капітал банку і його ліквідність та погіршують фінансовий стан і здатність відповідати за своїми зобов'язаннями.

Акцентуючи увагу на структурних елементах концепції внутрішнього аудиту, можна сформулювати визначення його засад на основі обліку реалізації властивих йому функцій: з одного боку, внутрішньобанківський аудит повинен обслуговувати запити різних користувачів його інформації, а з іншого – захищати інтереси тільки власників банку (акціонерів). Теоретична концепція внутрішнього аудиту банку стала основою для подальшого дослідження забезпечення процесу внутрішньобанківського аудиту операцій з іноземною валютою, що дозволило визначити його види – операційний, фінансовий і стратегічний за цільовим призначенням робіт з аудиту, а також вдосконалити внутрішню аудиторську організаційну структуру.

Важливим етапом аудиту валютних операцій банку є оцінювання ресурсної бази в іноземній валюті та ефективності їх використання, що здійснюється на підставі балансових звітів, статистичної інформації, звітів про залучені та розміщені кошти в іноземній валюті, аналізу вартості залучених і розміщених ресурсів, дохідності від операцій в іноземній валюті, порівняння їх з показниками минулих періодів.

Сукупність об'єктів внутрішнього аудиту, обґрунтування їх вибору і сталість реалізації оцінюються при управлінні валютними коштами загалом, утворюють теоретичні підвалини для розробки інструментарію аудиторських досліджень у банківській сфері.

Дослідження стану внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою в банках України загалом свідчать про численні недоліки в організації інформаційного та методичного забезпечення цього засобу управління. Особливо це стосується таких процедур, як: планування аудиту на рік, тестування системи внутрішнього контролю міжнародного департаменту банку, отримання аудиторських свідочств, групування і систематизації виявлених відхилень, формування висновку. Логічним продовженням дослідження у даному напрямку є формалізація чинників, що визначають проблеми і передумови організації процесу внутрішньобанківського аудиту операцій з іноземною валютою.

Сукупність зазначених чинників поділяється на:

- ✦ *організаційні*, пов'язані з необхідністю формування організаційної структури служби внутрішнього аудиту та органічного її включення в структуру управління банком;
- ✦ *інформаційні*, пов'язані з необхідністю вивчення руху інформаційних потоків між підрозділами банку і від кожного з них до відповідних менеджерів з метою отримання необхідної внутрішньо аудиторської інформації;

- ✦ *методичні*, пов'язані з розробкою основного інструментарію реалізації внутрішнього аудиту операцій з іноземною валютою в банку.

ВИСНОВКИ

Банкам необхідно проводити якісний аналіз системи внутрішнього контролю міжнародного департаменту банку, що базується на чинниках: результати попередньої аудиторської перевірки; чутливість до ризиків; стан менеджменту; зміни в штатному розкладі та внутрішній структурі департаменту; конфігурація комп'ютерних систем; складність аудиторської перевірки. Реалізація цих передумов дозволить вдосконалити основу, що забезпечує економічну свободу в діяльності банку на підставі ефективності управління ризиками з операціями в іноземній валюті. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банківських установах України, затверджено Постановою Правління НБУ від 30.12.98 за № 566; Зміни до положення від 23.05.2012 р. № 203 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2012. – № 8. – С. 26 – 27.
2. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 р. № 15-93 // Урядовий кур'єр. – № 9. – С. 3 – 9.
3. Про внесення змін до Положення про валютний контроль : Постанова Правління НБУ від 7.06.2012 р. № 224 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2012. – № 9. – С. 32 – 34.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України, затверджений Верховною Радою України від 16.07.99 № 996-XIV (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
5. Про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України : зміни до Положення від 23.05.2012 р. № 203 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2012. – № 8. – С. 20 – 22.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку, затвержені наказами Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/-show/z0336-13>
7. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах в банках України, затверджена постановою Правління НБУ від 17.11.2004 р. № 555 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1511-04
8. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з готівковими коштами та банківськими металами в банках України, затверджена Постановою Правління НБУ від 20.10.2004 р. № 495 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1425-04
9. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України, затверджена Постановою Правління НБУ № 253 від 20.06.2012 р. (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.uazakon.com/.../date.../pg_gbcgww.htm
10. Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України, затвержені Постановою Правління НБУ від 18.06.2003 р. № 255 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/.../PB97067.htm
11. Посібник з міжнародних стандартів фінансової звітності «Застосування МСФЗ 2011» / Група Міжнародної фінансової звітності «Ернст енд Янг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.deloittefrslearning.com/>
12. Про затвердження змін до Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків : Постанова Правління НБУ від 28.12.2011 р. № 486 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2012. – № 3. – С. 393 – 397.
13. Правила бухгалтерського обліку операцій з використанням платіжних карток у банках України, затвержені Постановою Правління НБУ від 08.04.2005 р. № 123 (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0441-05

14. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 «Фінансові інструменти: розкриття» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua/file/link/320320/file/IFRS%2007.pdf

15. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua/file/link/320282/file/IAS%2001.pdf

16. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/929_022

17. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/929_025

18. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua/file/link/320304/file/IAS%2032.pdf

19. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua/file/link/320309/file/IAS%2039.pdf

20. План рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджений Постановою Правління НБУ від 17.06.2004 за № 280 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.ua/laws/show/20918-04>

21. Про банки і банківську діяльність: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV від 07.12.2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>

22. Ковч Б. Розмежування функцій внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в банках України / Б. Ковч, Н. Швець // Вісник НБУ. – Лютий, 2007. – С. 5 – 8.

23. Про аудиторську діяльність : Закон України від 22 квітня 1993 р. № 3125 – XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apu.com.ua/zakon-ukrajini-pro-auditorsk>

24. Положення про організацію внутрішнього аудиту в КБ України, затверджено Постановою Правління НБУ від 20.03.1998 р. № 114 (зі змінами) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>

REFERENCES

- Kovch, B., and Shvets, N. "Rozmezhuвання funktsii vnutrishnyoho kontroliu ta vnutrishnyoho audytu v bankakh Ukrainy" [Separation of internal control and internal audit in banks Ukraine]. *Visnyk NBU*, February (2007): 5-8.
- [Legal Act of Ukraine] (1993).
- [Legal Act of Ukraine] (2012).
- [Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
- [Legal Act of Ukraine] (2012).
- [Legal Act of Ukraine]. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/-show/z0336-13>
- [Legal Act of Ukraine] (2004). zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1511-04
- [Legal Act of Ukraine] (2004). zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1425-04
- [Legal Act of Ukraine] (2012). www.uazakon.com/.../date.../pg_gbcgww.htm
- [Legal Act of Ukraine] (2003). search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/.../PB97067.htm
- [Legal Act of Ukraine] (2011).
- [Legal Act of Ukraine] (2005). zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0441-05
- [Legal Act of Ukraine] (2004). <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/20918-04>
- [Legal Act of Ukraine] (2000). <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>
- [Legal Act of Ukraine] (2012).
- [Legal Act of Ukraine] (1993). <http://www.apu.com.ua/zakon-ukrajini-pro-auditorsk>
- [Legal Act of Ukraine] (1998). <http://www.bank.gov.ua>
- "Mizhnarodnyi standart bukhgalterskoho obliku 32 «Finsanovi instrumenty: podannia»" [International Accounting Standard 32 "Financial Instruments: Presentation"]. <http://www.minfin.gov.ua/file/link/320304/file/IAS%2032.pdf>
- "Mizhnarodnyi standart bukhgalterskoho obliku 39 «Finsanovi instrumenty: vyznannia ta otsinka»" [International Accounting Standard 39 "Financial Instruments: Recognition and Measurement"]. www.minfin.gov.ua/file/link/320309/file/IAS%2039.pdf

"Mizhnarodnyi standart finansovoi zvitnosti 7 «Finansovi instrumenty: rozkryttia» [IFRS 7 "Financial Instruments: Disclosures"]. <http://www.minfin.gov.ua/file/>link/320320/file/IFRS%2007.pdf>

"Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 1 «Podannia finansovykh zvitiv» [International Accounting Standard 1 "Presentation of Financial Statements"]. www.minfin.gov.ua/file/link/320282/file/IAS%2001.pdf

"Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 21 «Vplyv zmin valiutnykh kursiv» [International Accounting Standard 21 "The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates"]. zakon.rada.gov.ua/go/929_022

"Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 18 «Dokhid» [International Accounting Standard 18 "Revenue"]. zakon.rada.gov.ua/go/929_025

"Posibnyk z mizhnarodnykh standartiv finansovoi zvitnosti «Zastovuvannia MSFZ 2011» Hrupa Mizhnarodnoi finansovoi zvitnosti «Ernst end Yanh» [Guide to International Financial Reporting Standards "IFRS 2011" International Financial Reporting Group "Ernst & Young"]. <http://www.de-loittefrslearning.com/>

УДК 657.1.014

ТЕХНОЛОГІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ДОХОДІВ ПРИВАТНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ОПЕРАЦІЯМИ ФІНАНСОВОГО ІНВЕСТИВАННЯ

© 2014 МАХОТА А. В.

УДК 657.1.014

Махота А. В. Технологія бухгалтерського відображення доходів приватних підприємств за операціями фінансового інвестування

У статті визначено економічну природу операцій приватних підприємств з фінансового інвестування, систематизовано їх специфічні особливості, на підставі дослідження сучасного стану фінансового інвестування в Україні встановлено, що вітчизняні інвестори віддають перевагу довгостроковому фінансовому інвестуванню шляхом участі в капіталі інших компаній та надання довгострокових позик, забезпечених цінними паперами. З'ясовано облікову сутність доходів за фінансовими інвестиціями. Представлено особливості визначення та критерії визнання доходів приватних підприємств за фінансовими інвестиціями, визначено їх належність до групи фінансових доходів, наведено метод їх облікової оцінки, представлено призначені для відображення даної групи доходів бухгалтерські рахунки та висвітлено порядок розкриття бухгалтерської інформації про доходи від фінансових інвестицій у фінансовій звітності приватних інвесторів. За результатами проведеного дослідження запропоновано рекомендації щодо підвищення аналітичності Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) у частині відображення доходів за фінансовими інвестиціями.

Ключові слова: фінансові інвестиції, дохід, визначення, визнання, оцінка, облік, розкриття інформації, фінансова звітність.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 13.

Махота Алла Валентинівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра бухгалтерського обліку, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: alla_229@mail.ru

УДК 657.1.014

Махота А. В. Технология бухгалтерского отображения доходов частных компаний от операций финансового инвестирования

В статье определена экономическая природа операций частных предприятий по финансовому инвестированию, систематизированы их специфические особенности, на основании исследования современного состояния финансового инвестирования в Украине установлено, что отечественные инвесторы предпочитают долгосрочное финансовое инвестирование путем участия в капитале других компаний и предоставления долгосрочных займов, обеспеченных ценными бумагами. Выяснено бухгалтерское определение доходов от финансовых инвестиций. Представлены особенности определения и критерии признания доходов частных предприятий от финансовых инвестиций, определена их принадлежность к группе финансовых доходов, определен метод их учетной оценки, представлены предназначенные для отображения данной группы доходов бухгалтерские счета и освещен порядок раскрытия бухгалтерской информации о доходах от финансовых инвестиций в финансовой отчетности частных инвесторов. По результатам проведенного исследования предложены рекомендации по повышению аналитичности Отчета о финансовых результатах (Отчета о совокупном доходе) в части отображения доходов от финансовых инвестиций.

Ключевые слова: финансовые инвестиции, доход, определение, признание, оценка, учет, раскрытие информации, финансовая отчетность.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 13.

Махота Алла Валентинівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра бухгалтерського учета, Харьковський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: alla_229@mail.ru

UDC 657.1.014

Makhota A. V. Technology of Accounting Treatment of Revenues of Private Companies from Financial Investments

In the article the economic nature of the operations for financial investment by private enterprises is defined, their specific features are systematized, on the basis of the study of current state of financial investment in Ukraine is determined, that domestic investors prefer long-term financial investment through participation in the capital of other companies and granting of long-term loans secured by value documents. The accounting definition of incomes from financial investments is clarified. The features of definition and criteria for the recognition of private enterprise incomes from financial investments are outlined, their belonging to the group of financial incomes is defined, the method of their accounting evaluation is determined, the accounting records of the afore-mentioned group intended for accounting treatment are presented, and the order of disclosure of accounting information on income from financial investments in the financial reporting of private investors is covered. According to the results of the study, recommendations to improve the analytical content of the Report on financial results (Report of comprehensive income), in the section of accounting treatment of income from financial investments, are offered.

Key words: financial investments, income, definition, recognition, evaluation, accounting, information disclosure, financial reporting.

Pic.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 13.

Makhota Alla V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Accounting, Kharkiv National Economic University named after S. Kuznets (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: alla_229@mail.ru